

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

PROBAȚIUNEA ÎN PRIVINȚA MINORILOR
(consilieri de probațiune)

CURRICULUM

FORMATOR:

Sergiu MĂRGĂRINT
Șef adjunct,
Oficiul central de probațiune

CHIȘINĂU -2013

I. PRELIMINARII

Probațiunea este un complex de activități de evaluare, asistență, consiliere psihosocială și supraveghere în comunitate a persoanei în conflict cu legea penală (învinuit, inculpat, condamnat) cu scopul de a o reintegra în societate și protejarea comunității de riscul de recidivă.

Principalul scop al probațiunii juvenile și al măsurilor asociate pentru abordarea delincvenței juvenile este prevenirea comiterii infracțiunilor și a recidivei, resocializarea și reintegrarea minorilor delincvenți și de a satisface nevoile și interesele victimelor. Probațiunea juvenilă trebuie privită ca un element al unei strategii comunitare largite pentru prevenirea delincvenței juvenile, care ține cont de întreg contextul în care s-a comis infracțiunea: familia largită, școală, vecini și prieteni.

Referatul presentințial de evaluare psihosocială reprezintă un document întocmit de consilierul de probațiune la solicitarea organului de urmărire penală și instanței de judecată. Referatul cuprinde informații referitoare la persoana aflată în conflict cu legea: modul său de viață, familie, societate (vecini, școală, policlinică, loc de muncă, cerc de prieteni), date privind fapta comisă și o evaluare a gravității acesteia, precum și a atitudinii infractorului față de infracțiune și circumstanțele ei, date referitoare la riscul de recidivă, acestea fiind menite să contribuie la stabilirea necesității aplicării arestului preventiv, la faza de urmărire penală sau a oricărei altei măsuri de pedeapsă, în procesul judecării cauzei. Evaluarea presentințială reprezintă o activitate importantă necesară a fi desfășurată la faza inițială a înfăptuirii justiției. Acest document **nu are calitate de probă** în procesul penal, ci **are un rol consultativ și de orientare** pentru instanța de judecată. Cursul de instruire inițială a consilierilor de probațiune este destinat persoanelor nou angajate în sistemul de probațiune. Cursul își propune să contribuie la dezvoltarea capacităților profesionale privind: Necesitatea întocmirii referatului presentințial în privința minorilor; Metode și tehnici de colectare a datelor în perioada întocmirii referatului presentințial în privința minorilor; Evaluarea necesităților, riscului, motivației pentru schimbare în vederea alcătuirii planului de intervenție individualizat al minorului.

Curriculumul înglobează trei dimensiuni care sunt: cunoaștere, aplicare și integrare. Cunoașterea include acumularea de informație și sistematizarea de concepte în domeniul probațiunii. Aplicarea presupune formarea de abilități practice de desfășurare a activităților de probațiune. Integrarea presupune formarea și dezvoltarea capacităților de transfer a cunoștințelor teoretice și de utilizare a abilităților practice în activitatea profesională.

II. OBIECTIVE GENERALE

La nivel de cunoaștere și înțelegere

- să poată defini conceptului de probațiune presentențială;
- să explice necesitatea întocmirii referatului presentențial în privința minorilor;
- să interpreteze obligativitatea întocmirii referatului presentențial în privința minorilor;
- să descrie structura referatului presentențial;
- să descrie specificul alcătuirii referatului presentențial în privința adulților/minorilor;
- să identifice problemele în procesul de supraveghere, asistență și consiliere a minorilor;
- să determine drepturile și obligațiile consilierului de probațiune;
- să identifice OG și ONG în vederea soluționării problemelor cu care se confruntă minorii.

La nivel de aplicare

- să analizeze și să explice teoriile delincvenței juvenile;
- să argumenteze necesitatea întocmirii referatului presentențial;
- să organizeze procesul de asistență, supraveghere și consiliere a copiilor aflați în conflict cu legea;
- să compare modelele de lucru cu minorii și adulții;
- să evalueze riscul comiterii de infracțiuni de către beneficiarii minori și să contribuie la soluționarea problemelor cu care se confruntă;
- să deducă care sunt factorii de natură să accentueze sau să inhibe comportamentul infracțional al minorului;
- să identifice modalități de prevenire a delincvenței juvenile;
- să identifice parteneriate centrale și locale în activitatea de probațiune.

La nivel de integrare

- să recomande modalități de asistență, consiliere și supraveghere a minorilor delincvenți;
- să propună programe de resocializare a copiilor aflați în conflict cu legea;
- să evalueze impactul implementării metodelor noi de lucru cu copiii aflați în conflict cu legea;
- să recomande noi modalități de interacțiune cu copiii aflați în conflict cu legea;
- să construiască un model propriu de lucru care ar corespunde drepturilor și obligațiilor consilierului de probațiune;
- să elaboreze programe de prevenire a comportamentului deviant manifestat de minori;
- să țină evidența corespunzătoare și să respecte cerințele de confidențialitate;
- să întocmească planul de asistență și consiliere în procesul de reintegrare socială a minorilor;
- să propună mecanisme de protecție a drepturilor subiecților de probațiune.

III. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Numărul de ore		Metodologia de evaluare	Responsabil de disciplină
C	P	Teste pentru verificarea cunoștințelor	Sergiu Mărgărint
8	16		

Unități de conținut și repartizarea orientativă a orelor

Nr. d/o	Unități de conținut	Ore	
		Curs	Seminar
1.	Necesitatea întocmirii referatului presentențial în privința minorilor;	2	4
2.	Metode și tehnici de colectare a datelor în perioada întocmirii referatului presentențial în privința minorilor	2	4
3.	Probațiunea sentențială în comunitate și penitenciară. Supravegherea, asistența și consilierea minorilor	2	4
4.	Evaluarea necesităților, riscului, motivației pentru schimbare în vederea alcătuirii planului de intervenție individualizat al minorului	2	4
Total		8	16

IV. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI UNITĂȚI DE CONȚINUT

Subiectul 1. Necesitatea întocmirii referatului presentențial în privința minorilor	
Obiective	Unități de conținut
Să identifice probleme practice în procesul de întocmire a referatului presentențial Să determine relevanța și utilitatea informației din referatul presentențial, Să cunoască teoriile comportamentului delinvent; Să determine riscul manifestării comportamentelor deviate în rândul minori;	Definirea conceptului de probațiune presentențială: definire și precizări terminologice, instituția probațiunii presentențiale în privința minorilor și celor adulți Structura referatului presentențial de evaluare psihosocială a personalității minorului Dimensiuni ale evaluării; Specificul alcătuirii referatului presentențial pentru minori/adulți, Specificul alcătuirii referatului presentențial pentru minori: asistența și consilierea minorilor aflați în conflict cu legea la faza presentențială.

Subiectul 2. Metode și tehnici de colectare a datelor în perioada întocmirii referatului presentențial în privința minorilor	
Obiective	Unități de conținut
Să înțeleagă specificul formării comportamentului minorului delinvent; Să identifice diferențele dintre diferite teorii ce abordează problema comportamentului minorului	Rolul consilierului de probațiune în oferirea informației organului care a solicitat întocmirea referatului presentențial , Necesitatea întocmirii referatului presentențial în

<p>delincent.</p> <p>Să însușească cunoștințe și metode de evaluarea riscului de recidivă</p> <p>Să utilizeze atât informații statistice cât și clinice;</p> <p>Să stabilească un plan pentru combaterea riscului identificat și a pericolelor potențiale;</p> <p>Să definească conceptul de probațiune prezentențială;</p> <p>Să analizeze necesitatea alcătuirii referatului de evaluare prezentențială;</p> <p>Să caracterizeze metodele de colectare a datelor;</p> <p>Să identifice sursele de informație necesare pentru întocmirea referatului de evaluare prezentențială;</p> <p>Să delimiteze formele de evaluare: evaluarea inițială, evaluarea continuă, evaluarea finală;</p> <p>Să elaboreze strategii de evaluare a personalității și a comportamentului delincent;</p> <p>Să analizeze diferențele la întocmirea referatelor de evaluare prezentențială pentru minori și adulți;</p>	<p>privința minorilor: solicitarea referatelor prezentențiale de evaluare psihosocială, structura referatului prezentențial de evaluare psihosocială, fazele întocmirii referatului prezentențial de evaluare psihosocială.</p> <p>Metode și tehnici de colectare a datelor în situația întocmirii referatului prezentențial în privința minorilor: interviul, interogarea, consilierea (individuală sau de grup), supravegherea, observarea, anamneza, analiza produselor activității etc.</p> <p>Procesul de evaluare psihosocială a minorilor: evaluarea inițială, evaluarea continuă, evaluarea finală.</p> <p>Dimensiuni ale evaluării: evaluarea și autoevaluarea, evaluarea inițială și continuă, evaluarea abilităților sociale ale beneficiarului, evaluarea problemelor de dependență, evaluarea comportamentului infracțional etc.</p> <p>Structura referatului prezentențial de evaluare psihosocială a personalității minorului: introducere, sursele de informare, date privind persoana pentru care a fost solicitat referatul prezentențial de evaluare psihosocială (mediul familial și social, situația școlară, cercul de prieteni), date privind comportamentul bănuitului / inculpatului (trecutul infracțional, comportamentul persoanei până și după comiterea infracțiunii), factorii de natură să inhibe sau să dezvolte comportamentul infracțional, perspectivele de reintegrare în societate.</p> <p>Specificul alcătuirii referatului prezentențial pentru adulți: contactarea unor surse suplimentare de informare în vederea colectării datelor despre persoana aflată în conflict</p>
---	---

<p>Subiectul 3. Probațiunea sentențială în comunitate și penitenciară. Supravegherea, asistența și consilierea minorilor</p>	
<p>Obiective</p> <p>Să definească conceptele de consiliere și supraveghere a copiilor aflați în conflict cu legea;</p> <p>Să determine care este specificul interacțiunii și intervenției cu minorii cu comportament aditiv și a celor cu tulburări mentale;</p> <p>Să identifice rețeaua socială a minorilor ce manifestă comportamente delincvente;</p> <p>Să analizeze serviciile acordate de către diferite OG și ONG în vederea soluționării problemelor cu care se confruntă condamnații minori;</p>	<p>Unități de conținut</p> <p>Probațiunea sentențială în comunitate. Acordarea supravegherii (definiții, scopuri, obiective, principii, categorii de beneficiari, pașii supravegherii) și consilierii minorilor aflați în conflict cu legea: definire și precizări terminologice, principiile de eficiență (principiul nevoii criminogene, principiul riscului, principiul responsabilității, principiul integrității), sarcinile serviciului de supraveghere și consiliere. Acordarea asistenței și consilierii familiei copilului aflat în conflict cu legea. Implicarea comunității în soluționarea problemelor specifice</p>

<p>Să elaboreze planuri de intervenție individualizate; Să descrie tipurile de programe care pot fi desfășurate cu scopul formării abilităților sociale și de modelare a comportamentului pro – social;</p>	<p>copiilor. Intervenția în cazurile comportamentului aditiv și a tulburărilor mentalele minorilor: tratamentul minorilor dependenți de alcool și drog, intervenția consilierului de probațiune în cazul minorilor dependenți de substanțe. Evaluarea rețelei sociale: identificarea actorilor sociali incluși în rețeaua socială a beneficiarului, metode de colectare a datelor. Stabilirea contactelor cu OG și ONG în vederea soluționării problemelor cu care se confruntă minorii: colaborarea cu OG și ONG, serviciile prestate de OG și ONG. Probațiunea penitenciară: Noțiuni conceptuale, programul penitenciar de bază. Cadrul legal și instituțional. Pregătirea pentru liberare a condamnaților</p>
---	--

Subiectul 4. Evaluarea necesităților, riscului, motivației pentru schimbare în vederea alcătuirii planului de intervenție individualizat al minorului	
Obiective	Unități de conținut
<p>Să evidențieze importanța programelor de resocializare; Să propună și să implementeze tehnici de reabilitare a minorilor cu comportament deviant. Să cunoască metode evaluare a perspectivelor de reintegrare socială și a riscului de recidivă; Să analizeze metodele de evaluare a riscului de recidivă; Să aprecieze impactul demersurilor înaintate în vederea reintegrării sociale a persoanelor aflate în conflict cu legea; Să identifice profilul personalității cu posibilități reduse de reintegrare socială; Să elaboreze metode proprii pentru evaluarea riscului de recidivă.</p>	<p>Evaluarea impactului programelor de resocializare aplicate: metode de evaluare a eficacității programelor. Implementarea programelor individuale și de grup cu scopul formării abilităților sociale și de modelare a comportamentului pro – social. Modele de analiză: criterii de selectare a participanților la programele individuale sau de grup, tipuri de programe, structura unui program. Evaluarea necesităților, riscului, motivației pentru schimbare în vederea alcătuirii planului de intervenție individualizat al minorului: instrumente de estimare a riscului de recidivă, procesul de evaluare a riscului de recidivă, evaluarea motivației pentru schimbare. Metode de evaluare a riscului de recidivă: interviul, observația, convorbirea, chestionarul, ancheta etc. Posibilități de reintegrare socială a tinerilor și adulților: orientarea școlară și profesională, implicarea în câmpul muncii, restabilirea relațiilor cu familia, implicarea în programe de reducere a comportamentului violent, consilierea persoanelor cu comportament aditiv etc.</p>

V. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Acte normative:

1. Codul Penal al Republicii Moldova din 18.04.2002, Monitorul Oficial, nr. 72-74 din 14.04.2009;
2. Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova din 14.03.2003, Monitorul Oficial, nr.104-110 din 07.06.03;
3. Codul de executare al Republicii Moldova din 24.12.2004, Monitorul Oficial, nr. 214-220 din 05.11.2010;
4. Legea cu privire la probațiune nr.8 din 14.02.08, Monitorul Oficial, nr.103-105 din 13.06.08;
5. Legea cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție nr. 297 din 24.02.99, Monitorul Oficial, nr. 39-41 din 22.04.99;
6. Legea privind administrația publică locală nr. 436 din 28.12.2006, Monitorul Oficial, nr. 32-35 din 09.03.2007;
7. Hotărîrea Guvernului nr. 918 din 05.10.1999 cu privire la crearea Centrului coordonator de adaptare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție, Monitorul Oficial, nr. 112-114 din 14.10.1999;
8. Hotărîrea Guvernului nr. 331 din 23.04.2009 cu privire la unele măsuri de reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție, Monitorul Oficial, nr. 86-88 din 08.05.2009;
9. Regulamentului cu privire la modul de executare a pedepsei penale sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității (aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1643 din 31.12.2003, Monitorul Oficial, nr. 16-18 din 23.01.2004),
10. Regulamentul privind organizarea și funcționarea organelor de probațiune (aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 827 din 10.09.2010, Monitorul Oficial, nr. 166-168 din 14.09.2010);
11. Regulamentul Consiliului Centrului coordonator de adaptare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție, aprobat prin decizia Consiliului la nr.3 din 30.12.08;
12. Ordin nr. 560 din 31.12.2008 cu privire la aprobarea condițiilor și formei contractului de acordare a asistenței psihosociale persoanelor liberate din locurile de detenție și a regulilor privind modul de întocmire a referatului prezentințial de evaluare a personalității (Monitorul Oficial, nr. 10-11 din 23.01.2009);
13. Instrucțiunea cu privire la activitatea de probațiune sentințială în comunitate în privința condamnaților adulți și minori, aprobată prin Ordinul nr. 92 din 30 mai 2011;

Reglementări internaționale:

1. Declarația universală a drepturilor omului, adoptată la New York, la 10 decembrie 1948. Adoptată și proclamată de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția 217 A (III) din 10.12.1948. Republica Moldova a aderat la declarație prin Hotărîrea Parlamentului nr. 217-XII din 28.07.1990. Publicată în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1998, volumul I, pag. 11;
2. Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989 la New York. A intrat în vigoare la 20 septembrie 1990. Republica Moldova a aderat la convenție prin Hotărîrea Parlamentului nr. 408-XII din 12.12.1990. În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993. Publicată în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1998, volumul I, pag. 51;
3. Convenția europeană cu privire la supravegherea condamnaților condiționali sau infractori liberați condiționat;
4. Ansamblul regulilor minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori (Regulile de la Beijing), recomandat în vederea adoptării, de către cel de al VII-lea Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delicvenților, care a

- avut loc la Milano în perioada 26 aug. – 06 sept. 1985 și adoptată de Adunarea generală în rezoluția sa 40/33 din 29 nov. 1985;
5. Regulile minimale ale Națiunilor Unite pentru elaborarea unor măsuri neprivative de libertate (Regulile de la Tokyo) 45-110 din anul 1990, Cea de-a 68-a ședință plenară, 14 decembrie 1990;
 6. Principiile Națiunilor Unite pentru prevenirea delincvenței juvenile (Principiile de la Riyadh), Rezoluția 45/112 14 decembrie 1998, (a 68-a Sesiune Plenară);
 7. Recomandarea Nr. R 11 (80) a Comitetului de Miniștri a Consiliului Europei către statele membre cu privire la detinerea în așteptarea judecării, adoptată de către Comitetul de Miniștri pe 27 iunie 1980 la cea de-a 31 adunare a vice-miniștrilor;
 8. Recomandarea Nr. R (87) 18 a Comitetului de Miniștri a Consiliului Europei către statele membre cu privire la simplificarea justiției penale, adoptată de către Comitetul de Miniștri la 17 septembrie 1987 la cea de-a 410 întrunire a prim-miniștrilor;
 9. Recomandarea Nr. R (92) 16 a Comitetului de Miniștri către statele membre referitoare la regulile europene asupra sancțiunilor aplicate în comunitate, adoptată de Comitetul de Miniștri în 19 octombrie 1992, cu ocazia celei de a 482-a reuniune a vice-miniștrilor;
 10. Recomandarea Nr. R 19 (99) a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la mediere în cazuri penale, adoptată de Comitetul de Miniștri în 15 septembrie 1999;
 11. Recomandarea Nr. R 22 (99) a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la supraaglomerarea închisorilor și inflația populației închisorilor, adoptată de Comitetul de Miniștri în 30 septembrie 1999, la cea de-a 681-a întrunire a vice-miniștrilor;
 12. Recomandarea Rec (2003) 22 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind liberarea condiționată (parole), adoptată la 24 septembrie 2003 la cea de-a 853-a întrunire a vice-miniștrilor;
 13. Recomandarea Rec (2006) 13 a Comitetului de Miniștri a Consiliului Europei către statele membre cu privire la cercetarea în stare de arest preventiv, condițiile de desfășurare și măsuri de protecție împotriva abuzului, adoptată de către Comitetul de Miniștri la 27 septembrie 2006, la cea de-a 974-a întrunire a vice-miniștrilor;
 14. Recomandarea CM/Rec (2010) 1 a Comitetului de Miniștri a Consiliului Europei către statele membre cu privire la Regulile de Probațiune ale Consiliului Europei, adoptată de către Comitetul de Miniștri la 20 ianuarie 2010, la cea de-a 1075-a adunare a vice-miniștrilor;

Literatură de specialitate:

1. Dolea I., Zaharia V., Revista de științe penale, supliment 2007, Culegere de acte naționale și internaționale în domeniul penal, volumul I, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2007;
2. Ciobanu V., Rotaru V., Zaharia V., Dolea I., Justiția Juvenilă; Instituția probațiunii în sistemul de drept al Republicii Moldova; Medierea penală. PNUD Moldova, Institutul Național al Justiției. - Ch. : ELAN POLIGRAF S.R.L., 2009 – (Seria: Suporturi de curs). – Cartea a 11-a. – 296 p.
3. Zaharia V., Popa Vl., Popa V., Astrahan L., Ghidul consilierului de probațiune, - Ch.: Tipogr. „Bons Offices” S.R.L., 2009, 220 p. ;
4. Ulianovschi X., Golubțov I., Zaharia V., Cojocaru V., Ghidul consilierului de probațiune, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2004;
5. Zaharia V., Popa V., Rotaru V., Martin D., Beldiga C. Alternative la detenție. Raport de evaluare. - Ch. : „Helmax-Exim” SRL, 2009, 184 p. ;
6. Dolea I., Zaharia V., Rotaru V., Popa V., Probațiunea în Republica Moldova. Raport de monitorizare. - Ch.: Tipogr. „Bons Offices” S.R.L., 2011, 100 p. ;
7. Florian Gh., Zaharia V., Dilion M., Popa V., Moraru-Chilimar R., Probațiunea prezentențială în privința minorilor. Teorie și practică, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2005;

8. Ulianovschi X., Mîrza V., Golubțov I., Rijicova S., „Ghid privind munca neremunerată în folosul comunității aplicată față de minori”, IRP, Chișinău, 2006;
9. Vulpescu A., N. Canțer, D. Postu, Iu. Adam, „Pregătirea pentru liberare a deținuților”, IRP, Chișinău, 2007;
10. Caciamac L., Zaharia V., Canțer N., Postu D., Raportul misiunii de evaluare a necesităților în domeniul pregătirii pentru liberare a deținuților. - Institutul de Reforme Penale. – Ch. : Helmax-Exim, 2006 (Tipogr. „Bons Offices”), 92 p. ;
11. Cojocaru V., Zaharia V., Cepraga I., Adam Iu., Vulpescu A., Pregătirea pentru liberare a deținuților. - Ch. :, „Cu drag” SRL, 2009, 196 p. ;
12. Prițcan V., Gribincea T., Moraru-Chilimar R., Cojocaru A., Fiscuci C., Popa V., Dumbrăveanu V., Lungu V., Popovici M., Reintegrarea socială a persoanelor liberate din locurile de detenție. Ghid practic, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2007;
13. Dolea I., Zaharia V., Ardeleanu D., Cepraga I., Șarban S., Capacități și abilități de reintegrare socială a deținuților. Cercetare sociologică. - Institutul de Reforme Penale – Ch. :, „Bons Offices” SRL, 2009, 56 p. ;
14. Ciobanu D., Bolotovici L., Popa V., Gribincea T., Zaharia V., Reintegrarea socială a persoanelor liberate din locurile de detenție, IRP, Chișinău, 2009;
15. Zaharia V., Pistrinciuc V., Racu A., Raport de monitorizare și evaluare a activității de reintegrare socială a persoanelor liberate din locurile de detenție. - Ch. :, „Cu drag” SRL, 2009, 36 p. ;
16. Adam A., Zaharia V., Cocîrță A., Cojocaru V. Ghidul rudelor persoanelor condamnate. Institutul de Reforme Penale. –Ch.: Helmax-Exim, 2006;
17. Popa V., Învață să trăiești în comunitate. Ghidul persoanelor liberate din locurile de detenție, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2006;
18. Zaharia V., Harconiță N., Popa V., Ghid de implicare comunitară în activitatea de probațiune în privința minorilor. - Ch.: „Bons Offices” S.R.L., 2010, 68 p.;
19. Anton M. Van Kalmthout, Reintegrarea socială și supravegherea infractorilor în opt țări europene, Craiova, 2004;
20. Durnescu I., Manualul consilierului de reintegrare socială și supraveghere, Craiova, 2001;
21. <http://www.irp.md/probatiune.php>;
22. <http://www.justice.gov.md/index.php?cid=192>.